

Tıb

Bir Hadîsin düşündürdükleri Vebâ Hastalığı ve Karantina

Dr. Âsaf
ATASEVEN

«Bir yerde veba hastalığı olduğunu işiterseniz oraya girmeyiniz. Sizin içinde bulunduğunuz yerde veba vaki olursa oradan çıkmayınız.»

HADİS-İ ŞERİF

HADİS-İ ŞERİF, mikrobun keşfinden asırlarca evvel, bugün bulaşıcı hastalıklarda tatbik ettiğimiz tecrid — karantina — meselesini haber veriyor. Bununla birlikte veba hastalığının mikrobik — bulaşıcı — bir hastalık olduğunu bildiriyor (1).

Mikrobiyoloji sahasında, bulaşıcı hastalıkların âmilleri ve bulaşma şekillerini öğrenmiş olduğumuz yirminci asırda Hadis-i Şerifi daha iyi anlıyoruz. Bu hastalıklarda tecrid usulünü en güzel şekilde ifade eden bu söz, Üniversite mikrobiyoloji enstitüleri ve hastahane intaniye servislerine altın harflerle yazılmalıdır.

Vebâ hastalığı, basil cinsinden bir mikrobun sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır. Vebâ mikrobunu 1894 senesinde Kitasato ve Yersin tarafından aynı zamanda bulunmuştur. Hastalık, mikrobun bulunduğu yere göre üç şekil gösterir: Deri yolu ile bulaşırsa, lenfa düğümlerini büyütür ve irinleştirir (vebâ hıyarıcı); akciğer yolu ile bulaşırsa (vebâ zatürriyesi); kana karışırsa (vebâ septicemisi) (2) yapar. Son iki şekil çok vahim seyredir. Hastalık her üç şekilde de dalğınlık, şiddetli susuzluk hissi, apık sapık konuşma, cilde ait kanamalar, dalak büyümesi ve yüksek ateş gibi belirtiler gösterir. İntilâç ve koma ile ölüm olabilir.

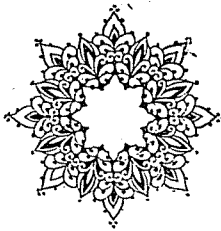
Vebâyı fare ve pireler bulaştırır; pireler hastalığı hayvandan hayvana taşır. Akciğer vebâsı insandan insana öksürük ve balgam vasıtasıyla geçer. Hava, elbise, ticaret eşyası, mektup ile de hastalık taşınabilir; sefalet, fakirlik ve pislik hastalığın bulaşma ve meydana çıkmasına sebep olur.

Vebâyâ tutulan hastalar tecrid edilir; sağlık mercilerine ihbâr edilir (3). Hastalarla temas eden bütün eşya, hastanın idrar ve dışkısı mikropulu olduğu için dezenfekte edilir. Nekahat devrine girdikten sonra dahi hastalar bir müddet hastalığı bulaştırabilirler. Vebâlı yerlerde bulunan gemi, tren ve uçak gibi nakil

(1) 1881-82 senelerinde Pasteur ve Robert Koch'un çalışmalarıyla öğrenmiş bulunuyoruz ki bütün bulaşıcı hastalıklar mikroplar vasıtasıyla husûle gelmektedir.

(2) Septisemi, mikroplarının kana karışmasıyla husûle gelen vahim bir tablodur.

(3) Vebâdan başka diğer ihbarı mecbûrî hastalıklar şunlardır: Kolera, kızamık, çiçek, cüzam, lekeli humma, beyin humması, lohusa humması, malta humması, ruam, kuduz, uyku hastalığı, kuş palazı, dizanteri, sıtma, trahom, frengi, verem.

vasıtaları ve yükleri hareketten evvel fare ve diğer hastalık bulaştırıcı âmillerden temizlenir.

Eski devirlerde vebânın büyük salgınlar yaptığı malûmdur. Tarihçiler bundan «kara ölüm» diye bahsetmektedirler. Ancak mukaddes kitap, tarihçi ve şairlerin bahsettikleri bu salgınların hangisinin vebâ olduğunun tayini güçtür. 16 ncı asırdan sonra bunları tefrik edebiliyoruz. Bu tarihten sonraki büyük vebâ salgınlarını şöyle sıralıyabiliriz: Marsilya - 1720, Moskova - 1771, Mısır - 1798 ve 1810, İstanbul - 1818, Çin - 1911. vebâ salgınları.

Vebânın şark milletlerinde fazla tahribat yaptığı, bilâkis Avrupalıların vebâya karşı daha mukavim oldukları söylenmiştir. (Avrupalılar % 38, Araplar % 70, Hintliler % 80-90) Bu, iklim, hayat şartları ve beslenme tarzının farklı olmasına, Avrupalıların etli ve yağlı gıdalarla beslenmelerine bağlanmıştır (4).

Zamanımızda vebâya karşı ko-

runma usulleri, mikroplu eşyanın dezenfeksiyonu ve hastalığı bulaştıran hayvanlarla mücadele imkânları çoğalmış, hastalığın bulaşma ve meydana çıkmasına zemin hazırlayan sefalet, fakirlik ve pislik eski devirlere nispetle çok azalmıştır. Bugün vebâ, gerek aşı ve serum ve gerekse antibiyotiklerle tedavisi kâbil olmasına rağmen, hâlâ bulaşıcı ve korkunç bir hastalık karakterini muhafaza etmektedir.

İşte bu kadar tehlikeli ve korkunç derecede bulaşıcı bir hastalıkta ilk defa tecrid usulünü yüce Peygamberimiz (S.A.V.) ortaya koymuştur.

Hadis-i şerifi hastalığa sabr ü tahammül, hatta vebâya yakalanmayı fazilet olarak anlayanlar olabilir (5). O vakit «vebâlı yere koşunuz» buyurulması icabederdi. Halbuki vebâlı beldeye girilmemesi, orada ise çıkılmaması tavsiye buyuruldu ki bu, bugünkü karantina fikrinin esasını teşkil eder. Bulaşıcı hastalıklar hakkında şu Hadis-i şerif korunma prensibini ne güzel ifade eder :

«Cüzzamlıdan aslandan kaçır gibi kaçınız.» (6).

Cüzzamlının yüzü hastalık sebebiyle aslan şeklini alır ve taba-bette «Facies Leonine» aslan yüzü cüzzama ait bir belirti olarak bilinir (7). Ayrıca Hadis cüzzamın bir bulaşıcı hastalık olduğunu haber veriyor. O halde niçin cüzzamdan kaçmak, aksine vebâda tecrid tavsiye edildi (8). Zira bu iki hastalık bulaşıcı olmalarına rağmen karakterleri başka başkadır.

Vebâ, çok kolay ve çabuk bulaşır ve hastalık belirtileri çok kısa zamanda meydana çıkar. Vebâ mikro-bunun kulukça devri (9) iki ilâ on gündür. Cüzzam ise çok güç bulaşır ve hastalık belirtileri çok geç meydana çıkar. Mikro-bun kulukça devri aylar hattâ yirmi-otuz senedir. Bu demektir ki cüzzam gibi bir hastalıktan bulaşma olmadan kaçmak, uzaklaşmak (10); aksine vebâ gibi korkunç derecede bulaşıcı bir hastalıkta, diğer insanlarla bulaşmaması için tecrid gerekir.

Hadis-i şerifler bunu ne güzel ifade ediyor.

(4) «Yemeğin yarıyı etti, sonra da piriştir» Hadisi bunu teyideder. Bugün anlaşılmıştır ki insan vücudu birinci derecede etin terkibindeki aminoasitler, ikinci derecede piriştir gibi nişastalı maddelerdeki şekere muhtaçtır. Birinciler vücut mekanizmasının yıpranan tesislerinin tamir ve yapımında, ikinciler enerji maddesi olarak hareket ve çalışma fonksiyonlarında işe yarar. Hastalık hallerinde bu iki maddeye bilhassa ihtiyaç artar. Avrupalıların vebâya mukavim oluşlarının işaret edilen tegaddi tarzından olduğunu kabul edebiliriz.

(5) Gerçi «vebâya tutulan şehittir» ve «vebâdan kaçanlar savaş-tan kaçanlar gibidir» Hadisleri vardır. O vakitler vebâya yakalananlar için ölüm mukadder gibi bir şeydi. Vebâ bulunan yerden kaçmayıp (ki

kaçmak savaşta düşman karşısından kaçmak gibi görülmüştür) sabredener diğer beldelerdeki insanları hastalığın sirayetinden korumak için nefisini feda ederek, vebâdan ölenler tabiatıyla şehid, kalanlar da gâzi olacaklardır. Bu, harplerde başkalarını yaşatmak için ölenlerin şehid olmalarına benzenmektedir. Ayrıca hadisler, karantinaya riayeti ifade ediyor.

(6) Cüzzam hakkında başka Hadis-i şeriflere rastlıyoruz.

«Cüzzamlı ile aranızda bir mızrak boyu mesafe olduğu halde konuşunuz.»

Peygamberimiz (S.A.V.) bir kabile namına biata gelen bir cüzzamlının elini sıkmamıştır.

(7) Bazı kimseler mikroskopta cüzzam mikro-bunun aslan şeklinde olduğunu ve Hadiste aslana benze-

tişi böyle izah etmişlerdir. Halbuki cüzzamlının aslana benzeyen yüzüdür. Cüzzam mikrobu verem mikro-bununun bir benzeri olup, mikroskopta bir sigara paketi içindeki sigaralar gibi demet ve kümeler yapmış olarak görülmüştür.

(8) Cüzzam da bir bulaşıcı hastalıktır, onda da netice itibariyle tecrid yapılması icabeder. Fakat cüzzam, vebâ kadar çabuk bulaşmadığı gibi, büyük salgınları yaptığı da görülmemiştir.

(9) Kulukça devri, bir mikro-bun insan vücuduna girdikten sonra hastalık belirtilerinin ortaya çıkmasına kadar geçen zamandır.

(10) Bunu diğer bulaşıcı hastalıklar için de söyleyebiliriz. Zira hasta ile temas bulaşmayı tevliid eder.